

Objev a vynález / Vynález a objev

Navzdory tomu, že v běžné mluvě se významy obou těchto slov směšují, je třeba obojí pro přesnost náležitě odlišit: objevit lze jen něco, co se sice dosud (nikomu nebo jen někomu) nijak nejevilo, tj. nevyjevilo, ale co ve skutečnost je už staršího data. Naproti tomu se vynález vždycky týká něčeho, co tu dosud nebylo a co by se bez příslušného „vynalezení“ nemohlo ani objevit (či vyjevit). Etymologicky ovšem zavádí slovo „vynález“ tím, že jeho slovní součástí je „nález“, přičemž v povědomí je obecně chápáno, že najít (naleznout) lze jen to, co tam kdesi skutečně „je“, tedy co tam skutečně bylo ještě dříve, než k nalezení došlo. Od tohoto verbálního aspektu musíme napříště důsledně odhlížet: jako skutečný „vynález“ můžeme napříště brát pouze vynalezení něčeho „nového“. Tady budeme ovšem také muset vždycky zkoumat, v jakém smyslu můžeme o takové „novosti“ mluvit. Něco se může v jistém kontextu objevit „nově“, zatímco někde jinde a někdy jindy, tj. v jiném kontextu (nebo jiných kontextech) takové „vynoření“ stejného nebo podobného relativně „nového“ může být rozpoznáno a zjištěno. To má důsledek i pro naše chápání „vynálezu“: také vynález může být v určitých souvislostech a za určitých okolností rozpoznán a zjištěn, aniž by bylo možno usuzovat na to, že jde jen o „napodobení“ nějakého staršího vzoru. Proto i „vynález“ může být čímsi jen relativně novým a tedy s jinými vynálezy analogický. Naproti tomu můžeme mít v jiných případech důvody pro předpoklad, že jde o vynález ojedinělý resp. jedinečný, k jakému nikde jinde a nikdy jindy (zatím) nedošlo. Jen s obtížemi by bylo možno se pokoušet v takových případech tvrdit, že ani v budoucnosti nikdy a nikde k podobnému vynálezu nedojde nebo dokonce ani nemůže dojít. Tak např. nelze – přinejmenším vědeckými prostředky – rozhodnout, zda náš Vesmír je jen jediný. Nebo zda je jedním z mnoha. Také nemůžeme obdobně prokázat, zda na naší domácí planetě vznikl život pouze jediným (a tedy jedinečným) způsobem, anebo zda dnešní organismy jsou pouze jedinou linií, které se podařilo přežít (a eventuálně zničit všechny linie jiné, pokud nějaké byly). V trochu výhodnější situaci jsou vědci v dalším postupu vývoje organismů, neboť lze dokumentovat „evoluční vynálezy“, k nimž došlo jen někde. Ani tam však nelze (přinejmenším zatím) vyloučit, že jde pouze o předstih na některých „místech“, takže by k analogickému vynálezu stejně mohlo dojít i jinde, kdyby bylo k dispozici více času.

(Písek, 120116-2.)